

ELVÁNDORLÁS A JÁSZSÁGBÓL A XVI-XVII. SZÁZADBAN

A jelen dolgozat által is érintett földrajzi térséggel összefüggő, a palóc kutatás eredményét összegző kötet számára a török kiűzésétől a polgári korszak kezdetéig tartó időszak népességmozgásait foglalta össze Paládi-Kovács Attila, három jól elkülöníthető korszakot állapítva meg a migrációban.¹ Egy másik, áttekintő jellegű tanulmányában pedig a téma kutatásának addigi eredményeit és a kutatás előtt álló feladatokat tekintette át.² Mindkét említett tanulmány - és általában a migráció kérdésével foglalkozó kutatások - közös vonása, hogy elsősorban az É -D-i irányú mozgásokat vizsgálja, időhatárát pedig a XVII. század vége, a török kiűzése körüli időszak képezi. Pedig a korábbi - a török hatalom magyarországi jelenlétével jellemezhető - évszázadokban is számolnunk kell paraszti tömegek nagyobb arányú mozgásával.

A részletesebb bizonyító anyag - a téma és a terjedelem szabta korlátok miatti - mellőzésével együtt is legkevesebb két iránya rajzolódik ki ezen migrációnak. A középkori Magyarország legdélebbi vármegyéinek népe a XV. század végétől kezdődően északi irányba húzódik, menekül. A hódoltság időszaka alatti másik migrációs irány a mezővárosokba húzódás, amelynek legjellemzőbb példáját Kecskemét, Nagykőrös, Cegléd - a Háromváros - szolgáltatja a Duna-Tisza közén.

A XVI század első felében az északi irányú mozgás - és sajnos a fizikai pusztulás - következtében egyes megyékben a magyar népesség kontinuitása lényegében megszűnt.³ A Duna-Tisza köze déli vármegyéinek több, mint 150 falujában majd négyezer háztartást jegyeztek fel 1522-ben.⁴ Néhány évtizeddel később a térség néptelen, vagy rácok lakják a korábbi magyar falvakat. Az elpusztult falvakból, a törökök és rácok elől menekülők létszámát sejteni engedi az egyes településeken 1559-ben újonnan összeírt személyek száma, Kecskeméten például jelentős lélekszámú külön városrészben lakó csoportot alkottak a szegedi menekültek.⁵

A folyamat az 1560-as, 1570-es években valószínűleg lelassult, majd a század vége felé - különösen a tizenöt éves háború ideje alatt - ismét felerősödött.⁶ A tizenöt éves háború kiváltotta menekülést pedig éppen a Jászság példájával szemléltethetjük: szervezettnek mutakozó töredék közösségeik Gyöngyösön, illetve Füleken jelentek meg a XVII. század elején..

¹ Paládi-Kovács A. 1989.

² Paládi-Kovács A. 1993.

³ Valkó megyében 1470-1550 között a népesség pusztulása eléri a 90 %-ot. Engel P. 1998. 16. Bács megyéről pedig biztosan tudjuk, hogy csaknem egész lakossága eltűnt az 1526 utáni egy-két évtizedben.

⁴ Bács megyében 99 faluban 2121, Bodrog megyében 45 faluban 1186, míg Csongrád megyében 20 faluban 601 háztartást. Szabó I. 1954.

⁵ Káldy-Nagy Gy. 1977.

⁶ Szakály Ferenc véleménye szerint a Duna-Tisza közti magyar parasztság egyre gyorsuló ütemben húzódott át a Királyi Magyarország területére. Szakály F. 1993.

Magyarország történetében, népesedésében és kultúrájának alakulásában a koraközépkortól kezdve jelentős szerepet játszik a migráció, azaz embercsoportok helyváltoztatása, beköltözése a magyar királyság területére, beilleszkedése az adott korszak gazdasági-, társadalmi körülményei közé. Az Árpád-kor folyamán a Kárpát-medencében megtelepedő számos nyugati -- német és neolatin -- valamint keleti eredetű - besenyő, úz, varsány, böszörmény stb. -- csoport közül éppen a kunok és a velük együtt beköltöző jászok története a legismertebb.

A jászsági -- jászkunsági -- néprajzi csoport talán a legelső, amelyet már a XVIII. század végén, XIX. század elején "felfedeztek" Magyarországon. Ez a felfedezés elsősorban a magyarországi parasztságon belüli különleges jogi helyzetüknek, szabadparaszti állapotuknak volt köszönhető. Ezt a jogi helyzetet az 1745 redempció megerősítette és egyben majd másfél évszázadra konzerválta. A kezdeti, történetinek nevezhető kutatások a fent említett időszakban éppen e különállás megindoklását célozták. Lényegében ugyanez volt a célja Gyárfás István négykötetes monográfiájának is az 1870-80-as években. Gyárfás István, majd az 1930-as években Fodor Ferenc szinte az összes, a hazai levéltárakban megőrzött forrást feltárták, publikálták, értelmezték. Az ő munkásságuknak köszönhetjük azt, hogy a Jászság és részben a két Kunság is azon magyarországi néprajzi csoportok közé tartoznak, amelyeknek történetét a koraközépkorig viszonyulóan a legjobban ismerjük. Kiss Józsefnek a Német Lovagrendi levéltárban folytatott kutatásai pedig az "eladottság" időszakának, azaz a XVIII. század első felének viszonyait mutatják be.

A 20. században a Jászság néprajzi szempontú kutatása is megkezdődött, ennek eddigi legjelentősebb eredménye Szabó László kandidátusi disszertációja, illetve az ennek nyomán a Gondolat kiadó sorozatában megjelent néprajzi monográfia.⁷

E néhány mondatnyi, nagyon is sommás kutatástörténeti bevezető azt jelzi, hogy a dolgozat által érintett néprajzi csoport története, kultúrája jól feltárt, így joggal merülhet fel az a kérdés, hogy lehet-e számottevő újat, eddigi ismereteinknél többet mondani a jászsági népesség korai történetéről. A jelen dolgozat szerzője természetesen úgy vélekedik, hogy lehet, mégpedig két területen.

Az egyik terület az extenzív, mennyiségi növekedést, a részletek árnyaltságának növekedését eredményezheti. Ezt az eddig nem ismert, illetve a mi sajátos szempontunkból nem hasznosított források kutatásba történő bevonásával lehet elérni. Ennek eredményeit a későbbiekben mutatom be a dolgozatban.

A másik - az előzőekben említett munka eredményei által is feltáruló - lehetséges új terület pedig a kutatás célkitűzéseinek, nézőpontjának, preconcepciójának megváltoztatása. A kutatástörténeti bevezetőben említett munkák feltételezhető, illetve rekonstruálható (egyik) célja ugyanis az "eredetmagyarázat": a XIX-XX. században, a vizsgált területen megfigyelhető némely kulturális jelenség eredetének magyarázata, illetve ezek "fejlődéstörténetének" felvázolása lehetett.

Ha ettől a kutatástörténeti hagyománytól eltérünk, lehetővé válik, hogy a jelenségek leírásán túl, azok értelmezésében is új megállapításokat tehessünk.

Az eddigi publikációk alapján a következő, kép vázolható: A XIII. század közepén telepedett meg a vizsgált területen az ország lakosságának többségét kitevő, a magyarságtól eltérő etnikumú népesség -- az egykor a Kaukázus északi előterében élt, az iráni nyelvcsaládhoz tartozó árszi nép egy töredéke. Ez a XIV. században még jelentős katonai szerepet játszó népesség kiváltságokat nyert az uralkodóktól. Ezek a kiváltságok részben közigazgatási (saját jogszokásaik szerint élhettek), részben pedig gazdasági (tized és vámmentesség) kedvezményt jelentettek. Az eddigi kutatások a kedvezmények elnyeréséből azt a következtetést vonták le, hogy a nemességgel egyenlő, de azzal legalábbis felérő kiváltságok alkalmasak voltak arra, hogy a területen élő népesség megőrizhesse etnikai egységét ("népiségét"), kultúráját és valamilyen rendi különállását egészen a XVII. század végéig. A megőrzött etnikai egységesség és kultúra által kulturálisan asszimilálni tudta a szórványosan beköltöző, a társadalom alsóbb rétegeibe tartozó, elsősorban bér munkát, szolgálatot vállaló jövevényeket, még végleges letelepedésük esetén is. A kiváltságok ereje által megtartott etnikai azonosság eredményeként őrződhettek meg az iráni származású népesség kultúrájában gyökerező azon sajátosnak tűnő gazdálkodási- társadalomszervezeti- és folklórhagyományok, amelyek a Jászság XIX-XX. századi kultúrájában megfigyelhetők.

Ezen kép egyik elemének, a kiváltságok által a XIII. század közepe óta megőrzött etnikai azonosság kérdésének újragondolásához kíván a jelen dolgozat érveket bemutatni.

A Jászságba irányuló migrációról sok megfigyelésünk van mind a XVI., mind a XVII. századból. Ezek korábbi lakóhelyre történő konkrét utalások, valamint a Fekete Lajos által publikált összeírásban, illetve egy XVII. század végi összeírásban a jászsági településeken előforduló helynévi eredetű családnevekből a korábbi lakóhelyre vonatkozó következtetések.

A Jászságból történt elvándorlással kapcsolatban az eddigi vizsgálatok részben az általánosság szintjén mozogva a jászsági falvak lakóinak tömeges elmenekülését (majd későbbi visszatérését) feltételezték, részben pedig a privilégiumok népességmegtartó erejére alapozva figyelmen kívül hagyták a lehetséges elvándorlás megfigyelését.

A kérdés vizsgálatát az utóbbi évtizedekben publikált forráskiadványok alapján végeztük el. Ezek a XVI. századi, a török hódoltság területén lévő falvakban élő háztartásfők névsorait tömegesen tartalmazzák. Közülük a legfontosabbak a török adóösszeírások különféle típusai, valamint a magyar dézsmajegyzékek.⁸ Az oszmán török kincstári adminisztráció által készített összeírások a simontornyai-, budai-, esztergomi-, nógrádi-, hatvani-, szolnoki-, gyulai szandzsákok, valamint a kalocsai náhie területét ölelik fel, míg a dézsmajegyzékek az egri püspökség területére vonatkoznak. A

⁷ Szabó L. 1979. és 1982.

tizedjegyzékek közül a patai-, pásztói-, nagyhevesi dézsmakerület publikálatlan anyagában is folytattunk (elsősorban a XVI. század végi, XVII. eleji évtizedekre vonatkozó) levéltári kutatást. Ezeken kívül számos családi levéltárban, valamint a kamarai levéltárban kialakított iratgyűjteményekből is gyűjtöttünk személyeket. A fent felsorolt források több, mint 10 vármegyére kiterjedő területen teszik lehetővé a migráció vizsgálatát. (Komárom, Bars, Esztergom, Hont, Nógrád, Heves, Fejér, Pest, Külső Szolnok, Csongrád, Békés, valamint a Kis- és Nagyunság.)

A családnevek vizsgálatával próbáltunk tehát választ kapni arra a kérdésre, hogy költöztek-e ki a jázsági településekről korábban ott lakó családok. A kérdés vizsgálatához folytatott anyaggyűjtés során elsősorban azon családneveket vehettük számításba, amelyek kifejezetten csak a vizsgált területre - a Jászságra - vonatkoztathatók. Ezek között elsőként a "Jász" családnevet figyeltük, arra gondolván, hogy a jövevényt új közösségének tagjai gyakran korábbi lakóhelyéről nevezik el. A Jászságból elköltözött pedig a korábbi lakóhelyén élvezett "privilegizált" helyzetét is számontarhatta, szívesen vállalta régebbi közösségére utaló nevét. Így tehát minden "Jász" családnevű személyről feltételezni lehetett a jázsági eredetet. A jelen dolgozat mellékletei között olvasható listán tehát elsősorban Jász Pétereket, Imréket, Mihályokat stb találhatunk.

A magyarországi jászok neveit (a középkori oklevelek szórvány adatait követően) nagyobb tömegben először török összeírásból publikálta Fekete Lajos.⁹ Ő elsősorban a jázsági települések névanyagából választotta ki azt a 38 családnevet, amelyről feltételezte a neveknek, vagy viselőjüknek jász eredetét. Nagy területre kiterjedő anyaggyűjtésünk igazolta Fekete Lajos vélekedését, az általa felsorolt nevek túlnyomó többségével nem találkozhattunk a Jászságon kívül. Az anyaggyűjtés során figyelembe vettük a fentebb említett jegyzék nevei közül a Gottán, Szaburán-Szaparán, Savala, családnevek Jászságon kívüli előfordulásait, kiegészítve a jászakiséren gyakori Zákán családnévvel.

Nem tudtuk azonban kritika nélkül elfogadni a Fekete Lajos által kiemelt összes családnevet. A Barla-Bárla családnév például rendkívül gyakran mutatkozott főleg Pest-, Nógrád-, Heves- és Külső Szolnok megyékben lévő községekben. Ez nem is meglepő, hiszen a Barnabás-Barlabás keresztnév egyik becéző formája. Ennek következtében sajátos jász névként nem vehettük figyelembe. (Ha ezt tesszük, hihetetlenül nagy mértékben megnöveltük volna a migrációs esetek számát.) A Fekete Lajos által Botton, Buton, Botton, Button formában közölt névváltozatok az egykorú magyar forrásokban Putton-ként lejegyzett családnév alakváltozatai lehetnek (a siyakat írás jelei mindkét olvasatot lehetővé teszik), így ezt a névet is kizártuk az anyaggyűjtésből. A magyar nyelvben a XV. század közepétől köznévként ismert, kosár, kád jelentéstartalmú szó családnévként is előfordulhat nemcsak a Jászságban.¹⁰ Néhány "jászos hangzású", a Fekete Lajos által összeállított jegyzékben

⁸ Ágoston G. 1988. és 1989., Bán P. 1981. és 1988., Bayerle G. 1973., 1998., Botka J. 1987., Dávid G. 1982., Fekete L. 1943. és 1968., Györffy L. 1956., Káldy-Nagy Gy. 1971, 1977., 1982., Maksay F. 1959., N. Kiss I. 1960., P. Szalay E. 1983-1989., Vass E. 1980.

⁹ Fekete L. 1968. 9. 38 névről feltételezi a "jász" eredetet.

¹⁰ Berrár J. -- Károly S. 1984.

szereplő (pl. *Dorgán* -- Ráckeve, Isaszeg, *Kozmán* -- Tápióbicske, *Gogán* -- Kürt, Adács, stb) név előfordulásainak kihagyásával saját bizonyító anyagunkat tudatosan szűkítettük, azonban kerülni akartunk minden olyan tényezőt, amely a következtetéseink megalapozottságát csökkentheti.

A vizsgált területünkől távoli tájakon nem vettük figyelembe a Jászságban előforduló, de máshol sem ismeretlen falunevekből képzett családneveket. A Jászság közvetlen közelében azonban a helynevekből képzett családnevekkel -- Berényi-Birinyi, Boldogházi, Szentgyörgyi, Kiséri-Kisiri, Ágói -- is számoltunk, feltételezve azt, hogy nem az ország más, távolabbi pontján található hasonló nevű helységről, hanem a jászsági településről vették a nevüket ezek a családok.

A családnevek összegyűjtésével közvetett eszközökkel képet kaphattunk a Jászságból történt kiköltözésről, amely összefoglalva a következő: a XVI. századi névsoros forrásokból és a XVII. századi szórványadatokból 12 vármegye 64 településén sikerült megfigyelni olyan személy(ek)e)t, összesen 130 háztartásfőt akiről családnevük alapján megalapozottan feltételezhetjük, hogy korábbi lakóhelyük a Jászság valamelyik települése volt. (Lásd a 2. sz. térképet!) Összehasonlításként megemlíthetjük, hogy legkorábbi ismert török összeírásban Jászberény - Magyarváros 4 kerületében összesen 154 háztartásfő nevét olvashatjuk.¹¹ A pontosság kedvéért meg kell jegyeznünk azt is, hogy az összegyűjtött személyek több, mint száz esztendőben osztódnak el, és nem kizárt az sem, hogy több adat vonatkozik ugyanarra a személyre. Ugyanakkor azonban ez a 130 háztartásfő csak a "jéghegy csúcsa," mert a nem jellegzetes nevű személyek mozgását nem követhettük, illetve adatgyűjtésünk - különösen a publikálatlan dézsmajegyzékek esetében -- részben a máshonnan ismert adatok szűrőpróba szerű ellenőrzésére, megerősítésére korlátozódott.

A fent említett térkép, amelyen a XVI. századi források adatait ábrázoltuk, két, jól elkülöníthető csoportot rajzol ki számunkra. A kisebb, hat helyiséget magában foglaló csoport Komárom-, Esztergom- és Bars megyék területén figyelhető meg. Az itt szétszóródott "Jász" nevű családokat valószínűleg nem a mai Jászsággal, hanem a Pilis-, illetve Komárom megyei Jászfaluval hozhatjuk összefüggésbe. A térkép nagyobb csoportjának települései Nógrád-, Pest- és Heves-Külső Szolnok vármegyék területén találhatók, lényegében a Jászság közvetlen szomszédságában. Ez utóbbit tarthatjuk a Jászság területét elhagyó, kifelé irányuló migráció jelének.

Forrásaink alapján a kiköltözés három szakaszát különböztethetjük meg. Az első szakasz valószínűleg a XVI. század végéig tartott. Erre az jellemző, hogy az elköltözők a korábbi lakóhelyükkel szomszédos területeken telepedtek meg. Ennek a migrációnak indítékait nehezen találhatjuk meg, hiszen a magánföldesúri függéstől mentes, kiváltságos területről magánföldesúri jobbágfalvakba költöztek, és mindkét lakóhelyük a török hódoltsági területen volt. Valószínűleg nem tévedünk, ha azt mondjuk, hogy a kiköltözők számára a jászsági kiváltságok alig jelentettek valamit, nem biztosítottak számukra jelentősebb előnyt, különben bizonyára nem hagyták volna el jászsági lakóhelyüket.

¹¹ Fekete L. 1968. 75-76.

A kiköltözést előidéző tényezők között kell számontartanunk a jászberényi ferences rendház török palánkvárrá történt kiépítését, nagylétszámú, állandó helyőrséggel történt ellátását.¹² Ez a folyamat a gazdasági lehetőségek beszűkülését is eredményezte, ugyanis a korábban a város lakosai által használt rétek többsége a helyőrség katonáinak birtokába került. Talán ennek egyik következményeként értékelhetjük, hogy a legnagyobb forgalmat bonyolító jászberényi kereskedők egyike, Poroszló Pál, Gyöngyösre költözött, ahol nem kellett számolnia a török katonaság jelenlétéből következő veszéllyel. A kapitányi családok tagjai Egerbe húzódtak, néhányan pedig a tiszántúli nagy kereskedelmi központba, Debrecenbe tették át lakásukat. A XVI. század végére a város népessége jelentősen lecsökkent.¹³

A kiköltözés újabb hullámát eredményezte a tizenötéves háború. Számos adatunk van arra, hogy ekkor szinte az egész Duna-Tisza köze elnéptelenedett, lakosai északra, részben a Királyi Magyarország területére menekültek. Ezt támasztják alá azok az iratok, amelyeket Gyöngyösön, illetve Füleken keltezett az oda menekült jászok egy-egy csoportja.

A XVI. századi élőállat kivitel és nyersbőr export kapcsán néhány jászszági település lakói szoros üzleti kötődést alakítottak ki gyöngyösi és nagyszombati kereskedőkkel.¹⁴ A juh- és szarvasmarha kereskedelem során kialakult gazdasági kapcsolatok és a helyismeret megkönnyítették a jászszágiak számára, hogy a háborús viszontagságok közepette -- különösen a tizenötéves háború idején -- menedéket találjanak. Nem véletlen, hogy a XVII. század első évtizedeiben a Gyöngyösön lakó jászok közössége kérte kiváltságai megerősítését a nádortól,¹⁵ ezen városnak a lakóival volt a legintenzívebb a gazdasági kapcsolatuk a jászszágiaknak. Ennek a kapcsolatnak jellemző konkrét, példája az a levél, amelyet Jászberény bírája Zücz (Szűcs) Márton 1610. december 17-én Gyöngyösön (bujdosásban) keltezett a nagyszombati bírának címezve. A levélben a bíró egy jászberényi polgár fiának kéri a polgárjog megadását, aki abban az időben Nagyszombatban lakott: "...ez felül megh nevezet Sipos Benedek fya Sipos István az kegték Beczülletes es Nemes Varosaban lakozvan Akarna magat adni az kegtök Beczülletes es Nemes Varosaba, kegyelmetekkel egyet erteny, es egy hitet tartany."¹⁶

A jászberényiek egy csoportja még a XVII. század második évtizedének a vége felé is Gyöngyösön lakott. Innen intézték levelüket a nádor által kinevezett gondviselőjükhöz Keczer Andráshoz, amelyben a Jászberény megszállásával kapcsolatos bizonytalan helyzetüket tárták fel.¹⁷

¹² Hegyi K. 1995.

¹³ OL Fimtar 823. defter. A IV. Mehmed idejére keltezett, de valószínűleg inkább XVI. század végi összeírásban csak 188 önálló háztartásfőt írtak össze Jászberényben.

¹⁴ Szakály F. 1972., Kocsis Gy. 1993.

¹⁵ Botka J. 1988. 250.

¹⁶ SOA v Trnave MG Missiles 13. karton. A nagyszombati levéltárból származó adatokat Buza Jánosnak köszönhetem.

¹⁷ OL E 200. 11. cs. 30. t. Keczer cs. lta. "... Az mi byrinnek megh szállását illeti ...felette nagy busulásban vagyunk, mert az idegen nemzet (a török - K.Gy.) az ki szállásra felette rogál, ugyan parancsolja is, de az végbeli

Valószínűleg a tizenötves háború alatti menekülés eredményeként tűnnek fel újabb jászsági családok azokban Nógrád megyei és Gyöngyös környéki falvakban, amelyekben már a korábbi évtizedekben is feljegyezték jászságból elszármazott személyeket.

Egy új jelenség is megfigyelhető a kiköltözés tizenötves háborút követő szakaszában. A XVII. század első felében néhány jászsági eredetű család távol, északkelet magyarországi mezővárosokban, szabad királyi városokban - Kassán, Sárospatakon, Szerencsen, Tokajban, Homonnán, Királydarácon - tűnik fel. Esetükben már egészen biztosan a végleges elköltözéssel kell számolnunk.

A kiköltözés harmadik hullámát az 1660-as években figyelhetjük meg. A kamara 1667 decemberében írta a Jászságnak: "Úgy értjük, hogy a sokféle kóborlók és tolvajok háborgatásait okolván Öfelsége nemes földjéről, régi helyetokről máris számosan eltávoztak közületek, más idegen földre szálottak és szöktek, és még többen is akarnak közületek szökni."¹⁸ A szökések kiváltó okát csak feltételezhetjük az árokszállásiak 1668-ban írt levele alapján. Wesselényi Ferenc nádor halála (és a róla elnevezett főúri összeesküvés lepleződése) után a Jászság és a Kunság igazgatása ismét a kamara kezébe került. A magyarországi rendiség első számú vezetője, a nagytekintélyű, erőskező nádor korábban határozottan védelmezte az igazgatása alá tartozó területeket, a vonatkozó törvények értelmében megakadályozva, hogy a beköltöző szökött jobbágyokat visszaköveteljék. A jobbágyaikat féltő birtokos nemesek " ...most immár, hogy két közben vagy az állapot, akármilyen kis nemes emberek rajtunk akarnak regnálni és nagy károkat okoznak nekünk marháinkból és egyéb javainkból, ki-ki a maga fundussára akarván vinni nemes jász atyánkfiait."¹⁹ A főleg Fényszarut és Árokszállást érintő támadássorozatnak lehet a következménye, hogy 1667-ben hat jászsági településről összesen több, mint 50 személy (család) szökött el, akiknek többsége Mezőkövesden telepedett meg, még az ottani bíróságot is árokszállási ember viselte.²⁰ A jászok lovasispánja, Palla Gergely kénytelen volt a települések bíráinak megparancsolni, hogy viseljenek gondot a közöttük lévő jobbágyemberekre és ha szökni akarnak, fogják el őket és tartóztassák fel jószágukat.

A privilégiumaik 1668-ban történt újbóli megerősítése után a kamarának írt levelükben kéri, hogy engedélyezze azt, hogy a jászsági települések teherviselő képességük arányában maguk között oszthassák el az adót. Javaslatuk bevezetőjében azt írják, hogy "...a Jászságban némely helyek elpusztulván, s némelyek pedig tűrhetőbb és békességesebb állapotban lévén ... az olyatén elpusztult helyekről elviselhetetlennek látjuk..." a kamara által kiszabott terhek teljesítését. Ezért javasolják azt, hogy "...kged levele erejével az egész Jászság összegyűlvén ... általunk limitáltatna minden

keresztyén gondviselő kapitányok ellenkezik és igenis prohibeálnak bennünket, hogy ki ne szálljunk..." Gyöngyös 1618. március 5. "Az meg maradt berini jászok fejenként"

¹⁸ OL P 680. 8. cs.

¹⁹ OL E 213. 6. doboz

²⁰ Gálszentgyörgyről hárman már elmentek, ketten menni készülnek, Fényszaruról 17 személy, Kisérről két személy, Apátiból két személy, ők Polgárra költöztek, Jászberényből nyolc személy, Árokszállásról pedig 26 személy. OL E 41. 48. cs. 1667. no. 203. Az árokszállásiak - újabb panaszaikkal együtt - jelentették a kamarának, hogy akik Mezőkövesdre mentek, hazajöttek. OL E 213. 6. doboz 1668. június 21.

lakóhelynek a taxája ... mert lehetetlen, hogy a puszták is annyit fizessen mint az ép..."²¹ Az ajánlat keltezését megelőző évtizedek szűkösen előforduló forrásaiból nem tudjuk rekonstruálni a levélírók által említett pusztulásnak sem az idejét (az nem gondolhatjuk, hogy a XVI. század végi futásról beszélnek még), sem az előidéző okait. (Valószínűleg nem lakatlan helyként kell értelmeznünk a "puszta" szót sem, inkább a népességét nagyobb mértékben elvesztett, de élő települést érthettek rajta a levél írói, hiszen a puszták adóztatása ellen nem tiltakoztak.). Valószínűnek tarthatjuk azonban, hogy egyes települések visszafejlődésében Érsekújvár elfoglalása is szerepet játszott.²²

A török alóli felszabadító háborúk a Jászságból történő elfutás újabb hullámát indíthatták meg. Ennek részleteit kevésbé ismerjük, jelentőségét azonban az mutatja, hogy nem kisebb személy, mint hg. Eszterházy Pál nádor engedélyezte, hogy az adófizetés elől elszökött jász társaikat akárhol megfogják, megvehessék rajtuk az adót.²³

A felsorolt (és a dolgozat Mellékletében részletezően bemutatott) esetek alapján megállapíthatjuk, hogy a vizsgált korszak folyamán nagyszámú olyan személlyel (háztartással) kell számolnunk, akik korábbi jászsági lakóhelyüket elhagyva, más faluban, mezővárosban telepedtek meg. Azok a települések, amelyekben jászsági származású lakóval számolhatunk a Váctól - Királydarácig terjedő félkörben veszik körül a Jászságot. Ez a tömegesnek nevezhető jelenség megerősíti a dolgozat szerzőjének azon véleményét, hogy a privilégiumok megléte önmagában nem volt elegendő a népesség helybentartásához. A török hódoltság időszakának szinte számtalan veszélye a háborús időszakokon kívül is arra ösztönzött számosakat, hogy a Jászságot elhagyva máshol próbáljanak szerencsét.²⁴ Azt is elmondhatjuk, hogy a kiköltözők valószínűleg nem a legszegényebb rétegből, hanem éppen a tehetős kereskedő - tőzsér rétegből kerültek ki.

LEVÉLTÁRI FORRÁSOK

MAGYAR ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

A Magyar Kamara levéltára

E 41. Litterae ad Cameram exaratae

A Magyar Kamara archivuma

²¹ OL E 41 1668/163. aug. 1.

²² Hegyi K. 1995a. 70. A törökök új adókat vezettek be és távoli vidékek jobbágyságát is itt robotoltatták. Purjesz I. 1958.

²³ Pintér J. é.n. 68-9. JNkSZML Jászberény vs. lta. Privilégia 65.

²⁴ Botka J. 2000.74. Szükségesnek tartja kiemelni, hogy "a Jászság és a Kunság lakóinak kontinuitása vitathatalan."

E 148. Neoregestrata Acta
E 156. Urbaria et conscriptiones
E 158. Conscriptio portarum
E 159. Regesta Decimarum
E 200. Acta diversarum familiarum.
E 213. Városi és községi pecséttel ellátott iratok
E 554. Városi és kamarai iratok

Magyar Országos Levéltár, Családi levéltárak

P 108. hg. Esterházy cs. Repositorium
P 392. Károlyi cs. Törzsanyag
P 422. Keglevich cs.
P 506. Motesiczky cs.
P 518. Orczy cs.
P 521. Orczy cs. Numerizata
P 535. Patay cs.
P 541
P 680. Teleky (nagyabláti) cs.

Magyar Országos Levéltár, Filmtár

315. (1559. évi) és 550. (1570. évi) defter - 10499 doboz
823. (IV. Mehmed) és 1003. (1562. évi) defter - 10509 doboz

HEVES MEGYEI LEVÉLTÁR

Az egri káptalan hiteleshelyi levéltára

Az egri káptalan levéltára, Nagyréposti iratok

PEST MEGYEI LEVÉLTÁR

IV-A/1-j. Acta judicialia miscellanea

JÁSZ- NAGYKUN- SZOLNOK MEGYEI LEVÉLTÁR

Jászberény város levéltára.

A DUNAMELLÉKI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET RÁDAY LEVÉLTÁRA

Jerney gyűjtemény

Ágoston Gábor

1988 A szolnoki szandzsák 1591-92. évi összeírása. In: Botka János szerk.: Zounuk. A Szolnok Megyei Levéltár évkönyve 3. 221-296. p. Szolnok

1989 A szolnoki szandzsák 1591-92. évi összeírása II. rész. In: Botka János szerk.: Zounuk. A Szolnok Megyei Levéltár évkönyve 4. 191-288.p. Szolnok

Balogh István

1979-1983 ford. Debrecen város magistratusanak jegyzőkönyvei. 1547., 1548- 1549., 1552/1554. 1554/1555. In: Szendrey István szerk.: A Hajdú-Bihar megyei Levéltár Forráskiadványai 1-5. köt. Debrecen

Bán Péter

1981 Dézsmajegyzékek. Heves és Külső-Szolnok vármegye 1548. A Heves megyei Levéltár forráskiadványai. I. Eger

1988 Dézsmajegyzékek. Heves és Külső-Szolnok vármegye 1549. A Heves megyei Levéltár forráskiadványai. II. Eger

Bártfai Szabó László

é.n. A gyöngyösi jezsuiták iratai. Kézirat a Mátra Múzeumban.

Baski Imre

1989 Kun eredetű nevek a török adóösszeírásokban. In: Balogh Lajos -- Ördög Ferenc szerk.: Névtudomány és művelődéstörténet. 214-217.p. Zalaegerszeg.

Bayerle, Gustav

1973 Ottoman Tributes in Hungary According to Sixteenth Century Tapu Registers of Novigrad The Hague-Paris

1998 A hatvani szandzsák adóösszeírása 1570-ből. Hatvany Lajos Múzeum Füzetek 14.Hatvan

Benedek Gyula

1974 A Nagykunság 1577-ben. Jászkunság XX. évf. 3-4. sz. 146-156.p Szolnok

1981 Szolnok megye újjátelepülése a török hódoltság után. In: A Szolnok Megyei Múzeumok Évkönyve. 103-122. Szolnok

Berrár Jolán -- Károly Sándor

1984 Régi magyar glosszárrium. Budapest

Borovszky Samu

é.n. szerk.: Csanád vármegye története

Botka János

1987 A Nagy- és Kiskunság az egri vár 1577/79. évi összeírásában. In: Zounuk. A Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve 2. 205-252. Szolnok

1988 Latin és magyar nyelvű források a Jászság XVI-XVII. századi történetéhez. In: Szolnok Megyei Levéltári Füzetek 11. 179-345.p. Szolnok

Cserjési Károly

1938 Köveskáli levelesláda. Magyar Családtörténeti Szemle IV.

Csoma József

1897 Abaúj-Torna vármegye nemes családjai. Kassa

Dávid Géza

1974 Some Aspects of 16th Century Depopulation in the Sanjaq of Simontornya. In: Acta Orientalia Tomus XXVIII. fasc. 1. 63-74.p

1977 The Age of Unmarried Children in the Tahrir-Defters (Notes on the Coefficient) Acta Orientalia Tomus XXXI. fasc. 3. 347-357.p.

1982 A simontornyai szandzsák a 16. században. Budapest

1990 A népesség vándormozgalma a Budai szandzsákban 1546-1559. Keletkutatás 1990 tavasz 30-64. p.

Dávid Zoltán

1958 A házak száma és a népesség XVI-XVII. századi forrásainkban. Történeti Statisztikai Közlemények 2. évf. 74-94.p

Engel Pál

1998 A törökdúlások hatása a népességre. História 21(8):14-16.

Ethrei Sebők László

1880 Gyöngyös és vidéke története. Gyöngyös

Fekete Lajos

1943 Az esztergomi szandzsák 1570. évi adóösszeírása. Budapest

1968 A hatvani szandzsák 1550. évi adóösszeírása. Jászberény

Fodor Ferenc

1942 A Jászság életrajza. Budapest

Fügedi Erik

1966 Agrár jellegű szlovák település a török alól felszabadult területen. Agrártörténelmi Szemle VIII. évf. 313-332.p.

Gyárfás István

1865 A Jászkunság történetéhez a XVI. és XVII. századból. Györi Történelmi és Régészeti Füzetek IV. 2-33., 125-169. és 224-273.p. Győr

1870-1883 A jászkunok története. I-IV. kötet Kecskemét

1882 A jászkunok nyelve és nemzetisége. Budapest.

Györffy György

1981 A jászok megtelepedése. In: Dankó Imre szerk.: Emlékkönyv a Túrkevei Múzeum Fennállásának 30. évfordulójára. 69-72.p. Túrkeve Finta

1987 Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza III. Budapest

Györffy István

1907 A Jászkunság nemessége 1720-ban. Genealógiai Füzetek V. évf. 11-12.sz. Kolozsvár

Györffy Lajos

1956 Adatok az Alföld törökkori településtörténetéhez. (Az 1571-es szolnoki török defter fordítása) Szolnok

Hegy Klára

- 1988 Jászberény török levelei. In: Botka János (szerk.): Szolnok Megyei Levéltári Füzetek 11. 1-177.p. Szolnok
- 1995a Török berendezkedés Magyarországon. História könyvtár monográfiák 7. Budapest
- 1995b Török katonaság a Jászságban. In: Jászsági Évkönyv 1995. 24-40. Jászberény

Hofer Tamás

- 1993 A török hódoltság hatása a magyar paraszti műveltségre. In: Népi kultúra Magyarországon a 18. században. Népi kultúra-népi társadalom 15-35. Budapest

Hoffmann Tamás

- 1971 A magyar agrárfejlődés településtörténeti következményei. Agrártörténeti Szemle XIII. évf.

Horváth Lajos

- 1983 A Galga-mente történetének írott forrásai 1686 - 1711. Múzeumi Füzetek 26. Aszód.
- 1988 Az Ujszászi család a XV-XVI. században. In: Zounuk 3. A Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve. 9-21. p. Szolnok

Hunyadi István

- 1989 XVI. századi török és magyar és magyar adójegyzékek összehasonlítása Esztergom és Komárom megyék adatai alapján. In: Történeti Demográfiai Füzetek 6. 65-171. p.

Ila Bálint

- 1944-1976 Gömör megye. I - IV. köt. Budapest.

Inczei Géza

- 1957 A szegedi táj földrajzi neveiből. In: A Szegedi Pedagógiai Főiskola Évkönyve. Szeged

Iványi Emma

- 1991 Esterházy Pál nádor közigazgatási tevékenysége (1681-1713) Budapest

Iványi István

- 1909 Bács-Bodrog vármegye földrajzi és történelmi helynévtára. Szabadka

Jenei Gyula

- 1999 Szempontok és észrevételek a Jászság népességstatisztikai adatainak értelmezéséhez a 17-18. század fordulóján. In: Zounuk A Jász-Nagykun- Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve 14. 57-80. Szolnok

Káldy-Nagy Gyula

- 1970a Magyarországi török adóösszeírások. Értekezések a történettudományok köréből. 52. Budapest
- 1970b Harács-szedők és ráják. Török világ a XVI. századi Magyarországon. Bp.
- 1971 Kanuni devri Budin tahrir defteri (1546-1562) Ankara
- 1977 A budai szandzsák 1559.évi összeírása. Budapest
- 1982 A gyulai szandzsák 1567-1579. évi összeírása. Békéscsaba
- 1985 A budai szandzsák 1546-1590. évi összeírásai. Demográfiai és gazdaságtörténeti adatok. Budapest

Kázmér Miklós

- 1992 Régi magyar családnevek szótára XIV-XVII. század. Budapest

Kocsis Gyula

1993 Az érsekújvári hídvámjegyzék (Adatok a 16. század végi élőállat kiviteléről). In: Iványosi-Szabó Tibor (szerk.): Bács-Kiskun megye múltjából XII. 287-359. Kecskemét
2001 Jászságiak migrációja a 16-17. században. In: Hála József - Szarvas Zsuzsa - Szilágyi Miklós (szerk.): Számadó Tanulmányok Palaádi-Kovács Attila tiszteletére. 249-261. MTA Néprajzi Kutató Intézete, Budapest

Kosáry Domokos

1965 Pest megye a kuruckorban. In: Keleti Ferenc - Lakatos Ernő - Makkai László szerk.: Pest megye múltjából. Tanulmányok. 9-94.p. Budapest

Köszeghi Sándor

1899 Nemes családok Pestvármegyében. Budapest

Kubinyi András

1996 A Magyar Királyság népessége a 15. század végén. Tört. Szle. XXXVIII. 135-161.p.

Maksay Ferenc

1959 Urbáriumok XVI-XVII. század. Budapest

Mályusz Elemér

1953 A mezőgazdasági fejlődés. In: Székely György szerk.: Tanulmányok a parasztság történetéhez Magyarországon a 14. században. 128-191.p. Budapest

Martos Gizella

1989 Mezőkövesdi személynevek. Magyar személynévi adattár 90. Budapest

N. Kiss István

1960 16. századi dézsmajegyzékek. Budapest

Nagy Iván

Magyarország nemes családai

Örsi Julianna

é.n. Halas 1777-es térképéről. In: Szakál Aurél (szerk.): Adatok Kiskunhalas történetéhez. Halasi Téka 18. 47-66. Kiskunhalas 1997

Paládi Kovács Attila

1989 Palóc kirajzások. In: Bakó Ferenc (szerk.): Palócok I. 169-212. Eger

1993 Újkori migrációs folyamatok az Alföldön és a népi kultúra alakulása. In: Békési Imre - Jankovics József - Kósa László - Nyerges Judit (szerk.): Régi és új peregrináció Magyarok külföldön, külföldiek Magyarországon III. 1605-1615 p. Budapest - Szeged

P. Szalay Emőke

1983-1989 Debrecen város magistratusának jegyzőkönyvei 1555/1556., 1556/1557., 1565/1566., 1566/1567., 1567/1568., 1568/1569., 1570. Az eredeti latin nyelvű szöveget dr. Komoróczy György nyugalmazott levéltárigazgató olvasata alapján fordította. A Hajdú-Bihar megyei Levéltár forráskiadványai 6-7., 10., 12-13., 15-16. és 18.

Pintér Jenő

é.n. Jászberény r.t. város levéltárában lévő kiváltságlevelek és oklevelek gyűjteménye. Válogatta és fordította Illésy János. Jászberény

Purjesz István

1958 A török hódoltság Pest megyében a XVII. század második felében. (Pest megye 1668. évi vizsgálati jegyzőkönyve a török ellen.)
Levéltári Közlemények 173-200.

Révész Kálmán
1900 XVII. századi házassági pörök az abaúji református egyházmegye jegyzőkönyvében.
Történeti Tár

Rexa Dezső
1909 A törvényhatósági levéltárak címeres levelei. h.n.

Román János
1965 Források Sárospatak település és építészettörténetéhez. Sárospatak

Solymosi László
1985 Az Ernuszt-féle számadáskönyv és a középkorvégi népességszám. (A középkori megyei adószámadások forrásértéke) Történelmi Szemle XXVIII. 414-436.

Soós Imre
1985 Az egri egyházmegyei plébániák történetének áttekintése. Szent István Társulat, Budapest

Sugár István
1988 Heves és Külső-Szolnok vármegyei jobbágyság és zsellérek áttelepülése a Jászságba a XVII. század utolsó évtizedében. Agria XXIV. 123-133. Eger

Szabó István
1954 Bács, Bodrog, Csongrád megye dézsmalajstromai 1522-ből. Budapest

Szabó László
1973 Jászdózsa és a palócság. In: Szabó László szerk.: Jászdózsa és a palócság. 309-325.p.
Eger

1974/a A jászok magyarországi betelepülése. In: Tóth János szerk.: Jubileumi Évkönyv a Jász Múzeum Alapításának 100. Évfordulójára. 9-20.p. Jászberény

1974/b A középkori Jászság etnikai jellegéhez. In: Tóth János szerk.: Jubileumi Évkönyv a Jász Múzeum Alapításának 100. Évfordulójára. 21-42.p. Jászberény

1978 A jászok mítoszalkotási kísérlete a XVII-XVIII. században. In: Hoppál Mihály -- Istvánovits Márton szerk.: Előmunkálatok a magyarság néprajzához 3. 154-164.p. Budapest

1979 A jász etnikai csoport (A jász etnikum és a jászsági műveltségi egység néprajza) Szolnok

1980 Kulturális egységek vizsgálatának tapasztalatai. In: Paládi-Kovács Attila (szerk.): Néprajzi csoportok kutatási módszerei. Előmunkálatok a magyarság néprajzához. 175-181. Budapest

1981 A jász öntudat alakváltozásai. A Szolnok Megyei Múzeumok Évkönyve 129-145.p.
Szolnok

1982 Jászság. Budapest

1989 Néprajzi tanulmányok. Szolnok

Szakály Ferenc
1972 Balázs deák gyöngyösi kereskedő üzleti könyve. (Adalékok a hódoltsági terület kereskedelmi kapcsolatainak történetéhez a XVI. század végén.) Agrártörténeti Szemle 14. évf. 356-386.p.

1983 Török megszállás alatt. In: Kristó Gyula szerk.: Szeged története 1. 535-738. Szeged

1984 Gyöngyös gazdasági és társadalmi változásai a török korban. In: Havassy Péter - Kecskés Péter szerk.: Tanulmányok Gyöngyösről. 147-178.p. Gyöngyös

- 1990 Adalékok Gyöngyös XVI. századi kereskedelmi kapcsolatainak történetéhez. Archivum a Heves Megyei Levéltár Közleményei 12. 122-145.p. Eger
- 1993 Szerb bevándorlás a török kori Magyarországra. In: Szomszédaink között Kelet-Európában. Emlékkönyv Niederhauser Emil 70. születésnapjára. Szerk. Glatz Ferenc. 75-88-Budapest
- 1995/a Mezőváros és reformáció. Tanulmányok a korai magyar polgárosodás kérdéséhez. Balassi Kiadó Budapest
- 1995/b Pest-Pilis-Solt megye XVI-XVII. századi dica-és dézsmajegyzékei Budapest

Szederkényi Nándor
1890-1893 Heves vármegye története. II-III. Eger

Szendrey István
1984 Debrecen a mezőváros. In: Ránki György szerk.: Debrecen története 1693-ig. Debrecen

Tálas István
1980a Az Alföld néprajzi kutatásának kérdései és problémái. In: Néprajzi tanulmányok és írások. 15-50. Budapest

1980b A gyulai ostromzár migrációs kihatásai. In: Bertényi Iván (szerk.): Ünnepi tanulmányok Sinkovics István 70. születésnapjára 1980. aug. 19. 319-329. Budapest

Toldy Ferenc
1879 Sárospataki magyar krónika MDXXIII - MDCXV. Magyar Történelmi Társaság IV. köt. Pest

Tóth Péter
1990 Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár Miskolcon őrzött középkori oklevelei. Borsod-Abaúj-Zemplén megyei levéltári füzetek 28. Miskolc

Varga János
1969 Jobbágyprendszer a magyarországi feudalizmus kései századaiban 1556-1767. Budapest

Vass Előd
1980 Kalocsa környékének török kori adóösszeírásai. Kalocsa

A Jászságon kívül élő, valószínűleg jászsági eredetű családok elterjedése a XVI. század végéig a "Jász" családnév és jászsági településnevekből képzett családnevek, valamint tanuvallomások alapján

Arad megye			
Elek	Szapara Dienös	1567	Káldy-Nagy Gy. 1982.
Székudvar	Zákán Gergely	1579	Káldy-Nagy Gy. 1982.
Bars megye:			
Bars	Jász Pál	1341	Mályusz E. 1953.
	Jász Pál	1349	Mályusz E. 1953.
Garamdamásd	Jász György	1570	Fekete L. 1943
Békés megye			
Gyula	Jász Imre	1567	Káldy-Nagy Gy. 1982
	Szapara Balázs	1567	Káldy-Nagy Gy. 1982
Mezomegyer	Jász Mihály	1567	Káldy-Nagy Gy. 1982.
Bihar megye			

Debrecen	Kacsán Zsigmondné Jász Pál özvegye Zákán Imréné Varga Balázs Juhász Gál Jász Mihály Jász Péter Jász Demeter	1551 1554-1555 1555 1564 1568 1599 1599 1601	Balogh I. Debr. jkv. Balogh I. Debr. jkv. Balogh I. Debr. jkv. P. Szalay E. Debr. jkv. P. Szalay E. Debr. jkv. Szendrey I. 1984 Szendrey I. 1984 Szendrey I. 1984
Bodrog megye Bodrogsziget	Jász György	1379	Iványi I. 1909
Borsod megye Mezőkövesd	Jász Ádám Jász András Jász Fábián Jász György	1505 1505 1505 1505	Tóth P. 1990 Tóth P. 1990 Tóth P. 1990 Tóth P. 1990
Csongrád megye Szeged	Zákán István Zákán István Buzgán János	1522 1524 1550	Inczeffi G. 1957 Inczeffi G. 1957 Fekete L. 1955.
Esztergom megye Csolnok Libárd Magyarszogyén Németszogyén	Jász Domonkos Jász Bálint Jász Benedek Jász Márton	1466 1570 1570 1570	OL, Dl. 16421 Fekete L. 1943 Fekete L. 1943. Fekete L. 1943
Heves - Külső Szolnok megye Abád Abasár Adács Alattyán Átány Boldog Bükkszerzsébet Csány Detk Eger Erk Fegyvernek Gyöngyös	Berén Máté Birini Máté Gottán Gergely Szentgyörgyi Berta Szentgyörgyi János Jász Demeter Jász Demeter judex Jász Mihály Jász Ágota özv. Balog György Jász Urbán Apáti Horváth János Berényi Mihály Ujszászy Lorinc Jász Ilona Jász Imre Jász Márton Jász János Birinyi Tomás Chyaker Benedek Csakur Tomás Lőrinc az előbbi fia Mátyás az előbbi testv. Bokator Márton Pál az előbbi fia	1591 1598 1606 1549 1550 (1546) 1576-1579 1582 1559 1578 é.n. é.n. é.n. 1577 1589 1589 1506 1591 1529 1550 1550 1550 1550 1550 1550	Ágoston G. 1988 OL, Reg. Dec. OL, Reg. Dec. Bán P. 1988 Fekete L. 1968 N. Kiss I. 1960 OL, Conscr. Port 1546 1548 315. sz. defter N. Kiss I. 1960 Jerney, 24. kötet Jerney, 24. kötet Jerney, 24. kötet HML, Liber 29. OL, Fol. lat. 1180 OL, Fol. lat. 1180 Bártfai Sz. L. é.n. Ágoston G. 1988 OL, P 521. 18. cs. Fekete L. 1968 Fekete L. 1968 Fekete L. 1968 Fekete L. 1968 Fekete L. 1968

Gyöngyöshalász	Jász Ambrus	1550	Fekete L. 1968
	Jász Gergely	1550	Fekete L. 1968
	Jász János	1550	Fekete L. 1968
	Jász Márton	1550	Fekete L. 1968
	Jász Márton (másik)	1550	Fekete L. 1968
	Jász Péter	1549	Bán P. 1988
	Jász János	1577	OL, Reg. Dec.
	Jász Mihály	1596	OL, P 108. Rep. 25/A
	Jász Mihály özvegye	1598	OL, Reg. Dec.
	Kiséri Gergely	1570	OL, P 108. Rep. 25/A
	Kiséri Pál	1577	OL, P 108. Rep. 25/A
	Kiséri Pál	1598	OL, Reg. Dec.
	Poroszló Pál	1576-1577	N. Kiss I. 1960
	Poroszló Gáspár	1596	OL, P 108 Rep. 25/A
	Poroszló István	1598	OL, Reg. Dec.
	Jász Péter	1606	OL, Reg. Dec.
	Poroszló Boldizsár	1605	OL, Reg. Dec.
	Temesvári Miklós	1601	OL, Reg. Dec.
	Jász Ambrus	1576	N. Kiss I. 1960
	Jász Imre	1576-1578	N. Kiss I. 1960
Gyöngyössolymos	Jász Mihály	1605	OL, Reg. Dec.
	Jász Péter	1606	OL, Reg. Dec.
	Kiséri Balázs	1598	OL, Reg. Dec.
	Tömösvári Miklós	1605	OL, Reg. Dec.
Gyöngyöstarján	Jász Balázs	1529	OL, P 521. 18. cs.
	Jász Balázs	1576-1578	N. Kiss I. 1960.
	Jász Balázs judex	1582	OL, Conscr. Port.
	Jász Balázs	1605	OL, U et C 11/50
	Jász Péter	1600	OL, Reg. Dec.
	Jász Péter	1603	OL, Reg. Dec.
	Jász Pál	1602	OL, Reg. Dec.
	Jász Pálné	1605	OL, Reg. Dec.
	Jász Katalin	1554	OL, E 554. 34. cs.
	Vas Vince	1559	315. sz. defter
Felnémet	Jász Mihály	1550	Fekete L. 1968
	Jász Péter	1550	Fekete L. 1968
	Jászberényi Orbán	1583	Szederkényi N.
	pap		
Hevesugra	Jász Balázs	1578	N. Kiss I. 1960
	Jász Mihály	1550	Fekete L. 1968
	testvére Imre	1550	Fekete L. 1968
	Jász Imre	1548	Bán P. 1988
	Jász Mihály	1549	Bán P. 1988
	Jász Imre	1576	N. Kiss I. 1960
	Jász Mihály	1598	OL, Reg. Dec.
	Jász Mihály	1602	OL, Reg. Dec.
	Jász Demeter judex	1583	OL, Conscr. Port.
	Ladányi Márton	1550	Fekete L. 1968
Kerecsend	fia Benedek	1550	Fekete L. 1968
	Ladányi Benedek	1549	Bán P. 1988
	Ladányi Benedek	1576-1577	N. Kiss I. 1960
	Jász Bertalan	1548-1549	Bán P. 1981 és 1988
Kotelek	Jász Bertalan	1576	N. Kiss I. 1960
	Jász Bertalan	1589	OL, Fol. Lat. 1180.
	Jász Bertalan		
Nagykörü	Jász Bertalan		
	Jász Bertalan		
	Jász Bertalan		

	Jász Gergely	1548-1549	Bán P. 1981 és 1988
	Jász Péter	1548-1549	Bán P. 1981 és 1988
	Gogán Pál	1548-1549	Bán P. 1981 és 1988
	Savolj András	1549	Bán P. 1988
Nagykörű	Savolj Illés	1549	Bán P. 1988
	Savolj Tomás	1549	Bán P. 1988
	Jász István	1576	N. Kiss I. 1960.
	Gogán Tamás	1576	N. Kiss I. 1960
Pély	Boldogházi Lukács	1550	Fekete L. 1968
	Boldogházi Lukács	1549	Bán P. 1988
	Boldogházi György	1549	Bán P. 1988
	Boldogházy Ambrus	1576-1579	N. Kiss I. 1960
Poroszló	Jász Máté	1548-1549	Bán P. 1981 és 1988
Szajol	Jász Lukács	1591	Ágoston G. 1988
	Jász Márton	1591	Ágoston G. 1988
Tarnaörs	Kapitány Imre	1576 - 1577	N. Kiss I. 1960
	Zákán Balázs	1577	N. Kiss I. 1960
Tarnaszárd	Jász Máté	1570	N. Kiss I. 1960
	Jász Máté	1576	N. Kiss I. 1960
	Jász Mihály	1576	N. Kiss I. 1960
Tiszaballa	Kesséry Péter	1548	Bán P. 1981
	Kesery Matheus	1576-1577	N. Kiss I. 1960
	Kesüri György	1591	Ágoston G. 1988
Tiszafüred	Berén Máté	1591	Ágoston G. 1988
Tiszagyenda	Boldogházy Demeter	1548	Bán P. 1981
Tiszapüspöki	Zakan Balázs	1548	Bán P. 1981.
Tiszaróff	Berén Gáspár	1591	Ágoston G. 1988
Tiszavarsány	Berén Bálint	1591	Ágoston G. 1988
Vámosgyörk	Kysyry Mátyás	1548	Bán P. 1981
Zaránd	Jász Antal	1576	N. Kiss I. 1960
Hont megye			
Baráti	Jász Pál	1570	Bayerle G. 1973
Ipolynyék	Jász Tamás	1570	Bayerle G. 1973
Nagykunság			
Hegyesbor	Jász Lukács	1591	Ágoston G. 1988
Kunszentmárton	Zákán Vince	1567	Káldy-Nagy Gy. 1982
Márialaka	Jász Demeter	1591	Ágoston G. 1988
Nógrád megye			
Dengeleg	Jász János	1546-1562	Káldy-Nagy Gy. 1971
Legénd	Jász Jakab	1562	Káldy-Nagy Gy. 1971
Lorinci	Jász Gergely	1562	Káldy-Nagy Gy. 1971
Nagybátony	Berényi Mátyás	1548	Bán P. 1981
Nyitra megye			
Nagyszombat	Gottán Lőrinc	1591	OL, E 41 1594/28
Pest - Pilis - Solt			
megye			
Abony	Berényi Mátyás	1546-1562	Káldy-Nagy Gy. 1971
Bag	Szentgyörgyi Antal	1546	Káldy-Nagy Gy. 1971
Buda	Zákán Mihál	1546	Káldy-Nagy Gy. 1971
Egreskáta	Szaparán Balázs	1546-1562	Káldy-Nagy Gy. 1971
	Szaparán János	1546-1562	Káldy-Nagy Gy. 1971
Fót	Zákán Ambrus	1546	Káldy-Nagy Gy. 1971
Gödöllo	Jász Bertalan	1562	Káldy-Nagy Gy. 1971

Kecskemét	Biriny Fóris	1562	Káldy-Nagy Gy. 1971
Nagykorös	Jász András	1546	Káldy-Nagy Gy. 1971
Szada	Jász Péter	1546-1562	Káldy-Nagy Gy. 1971
	Jász Máté judex	1578	N. Kiss I. 1960
Szentlászló	Ágó Petör	1546	Káldy-Nagy Gy. 1971
Tápióság	Jász Imre judex	1582	OL, Conscr. Port.
Tápiószecso	Szaporán János	1546	Káldy-Nagy Gy. 1971
Veresegyház	Zákáni Bálint	1559-1562	Káldy-Nagy Gy. 1971 és 1977
Zsiger	Zákán Ambrus	1562	Káldy-Nagy Gy. 1971.

A JÁSZSÁGON KÍVÜL ÉLŐ, VALÓSZÍNŰLEG JÁSZSÁGI EREDETŰ CSALÁDOK ELTERJEDÉSE A XVII. SZÁZADBAN A JÁSZSÁGI HELYNEVEKBŐL KÉPZETT CSALÁDNEVEK ALAPJÁN

az új lakóhely	a személy neve, jászsági lakóhelye	említés éve	a forrás jelzete
Abaúj-Torna megye Kassa	Árokszállásy István Késéri András	1673 é.n.	OL, NRA 1008/28 OL, E 41. 239. cs.
Bars megye: Alsópél	Jászin családnév	1725	Csapodi 1942.
Borsod megye Mezőkeresztes Mezőkövesd	Birinyi István Árokszállási János	1669 é.n.	OL, P 521. 16. cs. OL, P 521. 18. cs.
Csongrád megye Szeged	Jászberényi Gáspár Jász Lőrinc	1647 1665	Borovszky S. é.n. Borovszky S. é.n.
Heves - Külso Szolnok megye Gyöngyös	Péter Balázs Nagy Pál Birinyi Szabó Mátyás Árokszállási János Berini Máté Dósai Mátyás Jász Benedek Jász András Bencsik János Jászberényből	é.n. 1641 1674 1634-1700 1634-1700 1634-1700 1634-1700 1656 1690	OL, Péter cs. lta OL, P 518. 9. cs. OL, P 422. 3. cs. Ethrei Sebők L. 1880. Ethrei Sebők L. 1880. Ethrei Sebők L. 1880. Ethrei Sebők L. 1880. OL, P 535. 3. cs. OL, P 518. 4. cs.
Gyöngyöstarján Heves	Jász Péter Jász Péter Putton János	1621 1649 1621	OL, Reg. Dec. OL, P 518. 9. cs. OL, Reg. Dec.
Tiszaballa	Kiséri Balázs bíró Kiséri Bernát Kiséri János	1621 1621 1621	OL, Reg. Dec. OL, Reg. Dec. OL, Reg. Dec.
Vámosgyörk	Morzsa András Árokszállásról	1703	OL, P 521. 33. cs.
Nógrád megye Lorinci	Ágói András	1639	OL, P 535. 3. cs.

Hont megye Alsónyék	Jász András 70 éves	1651	PML. Ajm. 1651/14
Pest - Pilis - Solt megye Csekekáta	Matók Zsigmond Jászberényből	1624	PML, Ajm. 1669/7
	Tóth Lukács neje Jászberényből	é.n.	PML, Ajm. 1669/8
Gödöllő	Kovács Benedek Fényszaruból	1669	PML, Ajm. 1669/8
Tápiósüly	Gerutz Benedek Jákóhalmáról	1697	OL, P 506. 30. cs.
	Bereny András Felsősztyörgyőrről	1696	OL,,P 506. 30. cs.
Tápiószentmárton	Kisiri Szabó Pál	é.n.	OL, P 541. 13. cs.
Tóalmás	Jász Mihály	1704	Kosáry D. 1965.
Vác	Rab Albert Fényszaruból	1688	OL, U et C 7/59
	Kelemen Balázs Fényszaruból	1688	OL, U et C 7/59
	Farkas Gergely Fényszaruból	1688	OL, U et C 7/59
Sopron megye Szentmiklós	Jászberényi Gergely	1615	OL, NRA 1012/33
Szatmár megye Királydaróc	Jász Anna	1646	OL, P 392. 47/121.
Trencsén megye Strasskow	Jász János	1641	OL, NRA 509/7
Zemplén megye Homonna Sárospatak	Jászberényi Tamás Jász András Jász Pál Jász Katalin	1638 1631 1617 1668	OL, NRA 1255/34 Román J. 1965. OL, NRA 751/33 OL, NRA 938/50
Szerencs	Jász János Jász Ferenc	1604 1604	OL, NRA 785/20 OL, Patay cs.lta.1.cs.
Tokaj	Jász Ferenc	1700	Révész K. 1900.